

TRÄDINVENTERING SVÄRDET, MÖRBY CENTRUM

1. Inledning

WSP Sverige AB har på uppdrag av Resona Utveckling AB i Stockholms stad utfört en inventering av naturvärdesträd vid fastigheterna 14, 15 och 20 Svärdet vid Mörby Centrum, Danderyds kommun, Stockholms län (Figur 1). Inventering och inmätning av träd i fält genomfördes den 6 november 2024 av Nellie Gummesson och Oskar Enocksson.

Uppdraget innebar att göra en trädinventering för att redovisa vilka träd med särskilda naturvärden som förekommer inom inventeringsområdet. Detta inkluderade redovisning av art, stamdiameter, förekomst av naturvärdesintressanta strukturer samt värdearter knutna till träden. En bedömning gjordes även om ett träd är särskilt skyddsvärt enligt Naturvårdsverkets definition eller om det klassas som övrigt naturvärdesträd. Ett särskilt skyddsvärt träd är ett jätteträd, ett träd som har uppnått hög ålder och/eller ett träd som har håligheter och en grov stam.

I rapporten beskrivs även konsekvenser för naturmiljön kopplat till planerad exploatering, med fokus på påverkan på värden knutna till naturvärdesträden. För respektive träd redovisas det skyddsavstånd som behövs för att skydda trädet vid exploatering.

1.1 Metodik och omfattning

Träd med särskilda naturvärden inom utredningsområdet mättes in i brösthöjd och identifierades till art. Därutöver gjordes en bedömning av eventuell förekomst av särskilt skyddsvärda träd (samtliga trädslag) enligt Naturvårdsverkets definition¹, samt förekomst av övriga träd som bedöms ha naturvärden såsom bohål för fåglar eller förekomst av naturvårdsarter. Trädens geografiska position registrerades med iPad, ca 5-10 meters noggrannhet.

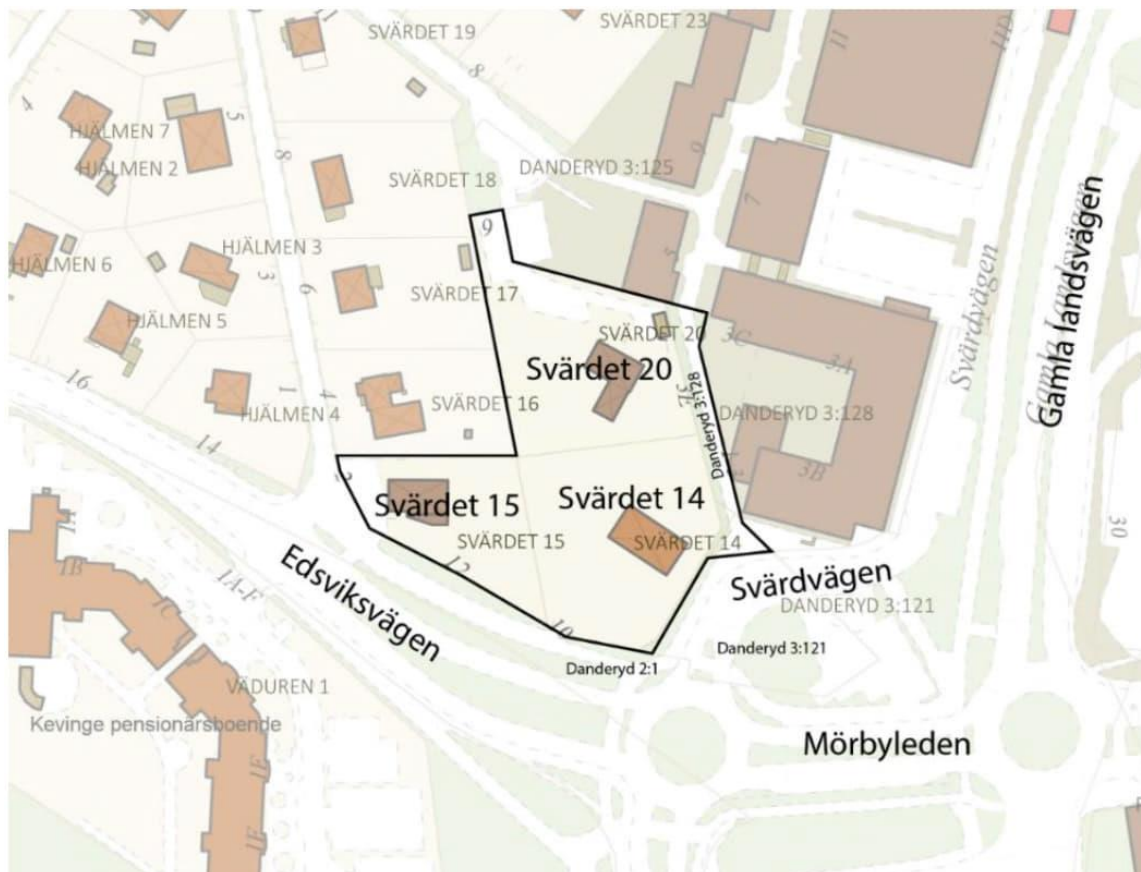
Om man påverkar ett särskilt skyddsvärt träd klassas detta som en väsentlig påverkan på naturmiljön. Vid åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska en anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken göras till länsstyrelsen. Åtgärden kan alternativt hanteras inom ramarna för ett plansamråd. Med ett särskilt skyddsvärt träd avses:

- Jätteträd; träd grövre än 1 meter i diameter på det smalaste stället under brösthöjd.
- Mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- Grova hålträd; träd grövre än 40 cm i diameter i brösthöjd med utvecklad hålighet i huvudstam.

¹ Naturvårdsverket, 2012. *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd*. Rapport 6496.

1.2 Områdesbeskrivning

Trädinventeringen har avgränsats geografiskt till ett område vid fastigheterna Svärdet (tomt 14, 15 och 20) i Mörby Centrum, Danderyds kommun, Stockholms län (Figur 1). Utredningsområdet är ca 0,63 ha stort och utgörs av tre tomter bestående av öppna gräsytor, buskage och sly samt ett antal träd i varierande ålder. Utredningsområdet angränsar till en större asfalterad väg i syd och bebyggelse i norr, öst och väst.

Figur 1. Inventeringsområde vid Svärdets fastigheter med fastighetsindelning.

2. Förstudie

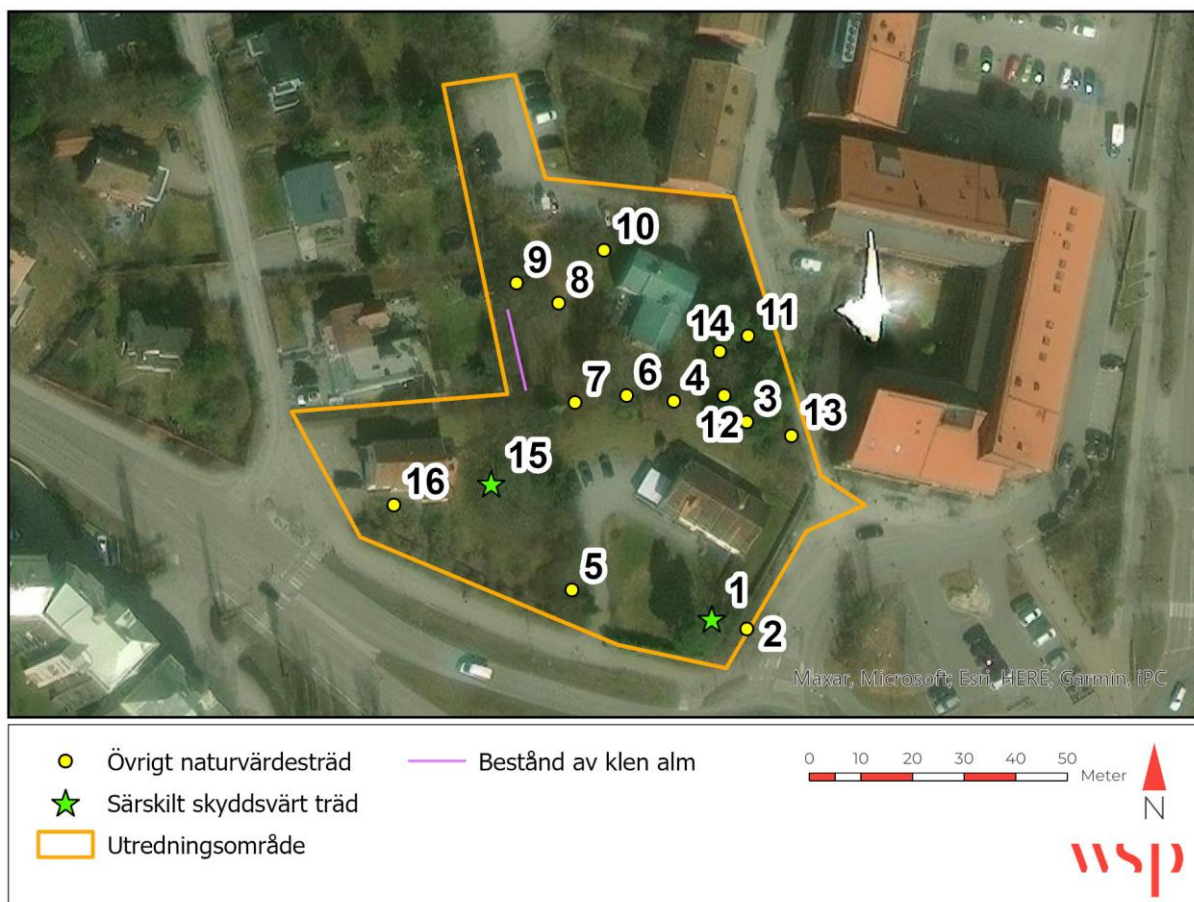
Området ligger inom en av Länsstyrelsens värdeetrakter för ek som sträcker sig mellan Lidingö-Djurgården-Edsviken och uppgår till 6670 ha (Figur 2). Utöver detta omfattas inte inventeringsområdet av några sedan tidigare utpekade värdefulla miljöer eller skydd. En utsökning av artfynd i Artportalen gjordes för området 2024-10-24. Inga arter fanns registrerade inom området.

Figur 2. Karta över utredningsområdet och dess placering i värdeetraken för ek. Översiktskarta erhållen av Esri.

3. Resultat

Under fältinventeringen registrerades sammanlagt 16 träd inom utredningsområdet (Figur 3). Alla dessa träd bedöms ha ett bevarandevärde sett till deras nytta för biologisk mångfald. Dessa träd inkluderar två särskilt skyddsvärda träd och 14 övriga naturvärdesträd. Samtliga träd redovisas med tabell och karta. Beståndet utgörs av både barr-, trivallöv- och ädellövträd. Inga naturvårdsarter observerades inom utredningsområdet under trädinventeringen. Inom inventeringsområdet fanns även ca 13 klena almar (Figur 3), de flesta var döda men några hade ett fåtal levande grenar. Omkretsen för träden uppgick i mellan 35–65 cm. Ett antal värdefulla strukturer fanns kopplade till almarna så som avfallande bark, grunda håligheter och döda grenar. Vissa av träden hade insektsspår och påväxt av triviala arter av svampar. Almen är rödlistad som akut hotad (CR) då det svenska beståndet är kraftigt drabbat av almsjukan (Artfakta 2024).

Figur 3. Översiktskarta över de naturvärdesträd som inventerades och mättes in under fältbesöket samt beståndet av klen alm.

3.1 Naturvärdesträd

Inom utredningsområdet registrerades 16 träd. De utgörs av tall (4), ek (6), äppelträd (4), körsbär (1) och lönn (1). Av dessa klassas två träd som särskilt skyddsvärda enligt Naturvårdsverkets definition och 14 träd bedöms ha övriga naturvärden på grund av dess värdefulla strukturer. En del av de övriga naturvärdesträden bedömdes som efterträdare. Det är träd som potentiellt kan utveckla högre naturvärden på sikt, t.ex. hög ålder, håligheter och grov stam. Möjliga efterträdare inkluderar främst grövre träd med en stamdiameter runt ca 50 cm, samt ett antal klenare träd som anses kunna få högre värden på sikt.

Tabell 1. Förteckning över samtliga naturvärdesträd som registrerades vid inventeringen samt information om art, stamdiameter (dbh) och bedömning av naturvärde.

Träd-ID	Art	dbh (cm)	Särskilt skyddsvärt	Hålighet	Efterträdare	Kommentar
			X	X		Särskilt skyddsvärd mycket gammal tall med fem hål som uppnår ca 10 cm i diameter. Gissningsvis är tallen >200 år gammal och har strukturer som pansarbark hela vägen upp på stammen, är toppdöd med tillplattad krona och spärrgrening.
1	Tall	63				
2	Ek	61			X	Potentiell efterträdare, medelgrov ek. Inga övriga strukturer.
3	Ek	31			X	Trädet saknar död ved och håligheter men kan ha värde som potentiell efterträdare.
4	Ek	45			X	Potentiell efterträdare. Inga speciella strukturer. Friskt.
5	Äppelträd	29		X		Äppelträd med tvådelad stam, avfallande bark och två mindre håligheter.
6	Ek	63			X	Inga arter, strukturer eller dylikt. Potentiell efterträdare.
7	Ek	27			X	Två små döda grenar. Potentiell efterträdare.
8	Körsbär	59				Potentiellt värde, vriden stam med viss lös bark, inga synliga håligheter.
9	Äppelträd	29		X		Äppelträd med avfallande bark på vissa grenar. En större stamspricka i toppen.
10	Äppelträd	46		X		Ihålig stam med mulm.
11	Tall	49			X	Pansarbark en bit upp, spärrgrenig, gissningsvis >100 år.
12	Ek	49			X	Inga håligheter, ett par döda grenar i kronbasen. Några mindre stamblottor på grenarna.
13	Tall	45			X	Pansarbark upp till halva stammen, viss spärrgrenighet. Döda grenar i basen av kronan. Uppskattar åldern till >100

Träd-ID	Art	dbh (cm)	Särskilt skyddsvärt	Hålighet	Efterträdare	Kommentar
14	Tall	39			X	Basen med Pansarbark, en död gren i krona, inga andra strukturer.
			X	X		Särskilt skyddsvärd mycket grov lönn, med tvådelad stam. Friskt med två avbrutna döda grenar i toppen, ved, två håligheter/ bohål.
15	Lönn	93				
16	Äppelträd	29		X		Äppelträd, en hålighet med mulm.

3.2 Samlad bedömning

Sammantaget bedöms utredningsområdet uppvisa vissa naturvärden knutna till träd. Totalt mättes 16 träd in varav två anses som särskilt skyddsvärda. Nio träd bedömdes ha värden som potentiella efterträdare och sex träd har håligheter. Naturvärdesträden har framför allt värden på grund av strukturer som håligheter, döda ved i grenverket och blottad solbelyst ved Dessa strukturer bidrar till ökade värden för bland annat fåglar, ved- och mulmlevande insekter samt fladdermöss.

På tomt 20 finns ca 13 klena almar vilka har en omkrets mellan 14–65 cm (Figur 1 och 3). Vissa av träden har ett fåtal mindre lövbärande grenar, övriga träd är döda. I ett flertal av träden fanns även värdefulla strukturer som grunda håligheter och avfallande bark samt spår efter insekter. Almen är rödlistad (CR) och är ett hotat trädslag i Sverige pga. almsjukan, en sjukdom som har angripit stora delar av populationen. Då fortsatt stora minskningar av almpopulationen förväntas i framtiden bör det strävas efter att bevara friska uppvuxna almar.

Utredningsområdet bedöms inte utgöra en viktig länk i ett större spridningssamband, trots att det befinner sig i en ädellövstrakt. Detta eftersom området är omringat av större vägar och infrastruktur anses spridningen begränsad. Utöver det saknade ekarna på området strukturer som kan öka potentialen för arter att spridas till området. Området utgörs av tomtmark utan större ekologiskt värde. De två särskilt skyddsvärda träden som återfanns i området har det största värdet. Den döda veden och de håligheter som observerades på området kan i viss mån möjliggöra spridning för arter som är knutna till dessa miljöer, t.ex. fåglar, insekter och fladdermöss. Vid åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska en anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken göras till länsstyrelsen. Åtgärden kan alternativt hanteras inom ramarna för ett plansamråd. Detta kan bli aktuellt vid åtgärder som påverkar de två särskilt skyddsvärda träden på området. Övrig påverkan på naturvärdesträd i utredningsområdet anses ha en viss negativ effekt på naturmiljön då det bidrar till en minskning av värdefulla strukturer och substrat som kan gynna insekter, fåglar och vedsvampar. Vid nedtagning av övriga naturvärdesträd i samband med exploatering bör dessa ersättas med nyplantering av samma art. För de träd som inte tas ned bör en skyddsradie införas för att skydda både stam och rotsystem. Enligt Länsstyrelserna² bör radien uppnå i minst 2 meter från kronan, helst 15 gånger stamdiametern.

² Länsstyrelserna, 2014. *Skydda träden vid arbete*.